



ELINTARVIKEKETJUN KAUPPATAPALAUTAKUNTA 23.1.2018

## **SUOSITUS:**

### **KIRJALLISET SOPIMUKSET JA SOPIMUSTEN YKSIPUOLINEN MUUTTAMINEN**

Elintarvikeketjun kauppapalautakunta suosittaa, että elintarvikeketjun sopimussuhteissa lähtökohtana on oltava kirjallinen sopimus. Etenkin silloin, kun liikesuhde on ajallisesti pitkä, sopijaosapuolten välillä tulee aina laatia kirjallinen sopimus. Tällaisissa tapauksissa kirjallinen sopimus on tehtävä, vaikkei toinen osapuoli osaisi sellaista vaatiakaan. Lisäksi lautakunta korostaa, että sopimus on koko arvoketjun perusta ja sisältää kaupallisen riskin jakamisen. Näiden syiden vuoksi lautakunta suosittaa, että alan toimijat kiinnittävät huomiota siihen, ettei sopimuksia muuteta yksipuolisesti.

#### **Hyvän kauppataavan periaatteet**

Euroopan komissio ja elintarvikeketjun EU-järjestöt ovat 29.11.2011 sopineet hyvän kauppataavan periaatteista parantaakseen eurooppalaisen elintarvikeketjun toimintaa. Elintarvikeketjun kauppapalautakunta antaa lausuntoja ja suosituksia hyvän kauppataavan periaatteiden noudattamisesta elintarvikeketjussa.

Periaatteiden tarkoituksena on kunnioittaa sopimusvapautta, turvata sopijaosapuolten kilpailukyky, luottamus ja jatkuvuus sopimussuhteissa. Periaatteiden noudattamisen on katsottu edistävän liiketoiminnan kehittämistä, innovaatiotoimintaa ja kestävän kehityksen edellytysten luomista.

Mainittujen yleisten periaatteiden mukaan sopijaosapuolten on yritysten välisessä suhteessa aina otettava huomioon myös kuluttajan etu ja toimitusketjun kestävyys. Sopijaosapuolten on toimittava mahdollisimman tehokkaasti ja optimoitava resurssit koko toimitusketjussa. Periaatteissa korostetaan, että sopijaosapuolilla on sopimusvapaus. Sopijaosapuolet ovat itsenäisiä taloudellisia



toimijoita, jotka kunnioittavat toistensa toimintatapaa. Lisäksi sopijaosapuolten edellytetään toimivan vilpittömässä mielessä ja menettelevän vastuullisesti ja hyvää liiketapaa noudattaen.

#### *Kirjallinen sopimus*

Hyvän kauppataivan periaatteiden erityisten periaatteiden 1 kohdan mukaan ”Sopimus on laadittava kirjallisesti aina, jos toinen sopimusosapuoli sellaista ehdottaa. Sopimuksen on oltava selkeä. Sopimuksessa on otettava huomioon mahdollisimman monta merkityksellistä ja ennakoitavissa olevaa seikkaa. Sopimuksessa on mainittava ainakin sopimuksen voimassaoloaika, sopijaosapuolten oikeudet ja velvollisuudet, hinnoittelu, maksu- ja toimitusehdot sekä irtisanomisaika ja -ehdot.”

#### *Sopimuksen noudattaminen*

Hyvän kauppataivan periaatteiden erityisten periaatteiden 2 kohdan mukaan ”Sopimuksia on noudatettava”.

### **Elintarvikeketjun kauppataivalautakunnan arviointi**

Elintarvikeketjun kauppataivalautakunta on selvittänyt elintarvikeketjun sopimusasioita ja kuullut alan eri toimijoita. Asiassa on tullut ilmi, että alalla on sopimusasioissa erilaisia käytäntöjä. Lautakunta tahtoo selventää hyvän kauppataivan periaatteita alan hyvien käytäntöjen turvaamiseksi ja alan kehittämiseksi.

#### *Sopimuksen muoto*

Lautakunta toteaa, että Suomessa sopimusten tekemisessä on voimassa muotovapaus. Sopimus voidaan tehdä asianosaisten haluamalla tavalla. Esimerkiksi suullisesti tehty sopimus on yhtä pätevä kuin kirjallisesti tehty sopimus. Toisaalta kirjallinen sopimus ei edellytä erillisen kirjallisen asiakirjan laatimista, vaan kirjallisen muotovaatimuksen täyttää myös esimerkiksi sellainen sähköpostiviestien vaihto, josta ilmenee sopimuksen tekeminen ja mahdolliset sopimusehdot.

Suomen sopimusoikeudellisen lainsäädännön lähtökohtana on, että sopimus syntyy tarjouksesta ja siihen annetusta hyväksytystä vastauksesta. Tällöin sopimus voi syntyä esimerkiksi kirjeenvaihdolla



tai sähköpostiviestien vaihdolla. Sopimus voi kuitenkin syntyä myös monilla muilla tavoin esimerkiksi tekemällä kirjallinen asiakirja tai suullisesti sopimalla. Sopimus voi syntyä myös hiljaisesti eli konkludenttisesti siten, että asianosaiset alkavat käydä keskenään kauppaa määrittelemättä erikseen sopimusehtoja. Esimerkiksi jos tuottaja toimittaa kaupalle 2 000 kiloa perunoita ja kauppa ottaa ne vastaan, on kyseessä tuottajan ja kaupan välinen sopimussuhde, vaikka mitään erillisiä tahdonilmaisuja ei olisi vaihdettu. Näin ollen sellainen väite, että asianosaisten välillä ei tällaisessa tilanteessa olisi sopimusta, ei ole oikeudellisesti pätevä. Aina, kun asianosasten välillä tapahtuu vaihdantaa, on heidän välillään oikeudellisesti arvioiden sopimussuhde.

Suomen sopimusoikeudellinen lainsäädäntö on liikesuhteissa pääsääntöisesti tahdonvaltaista. Tämä tarkoittaa, että sopijaosapuolet voivat keskenään sopimilla sopimusehdoilla poiketa lain säännöksistä. Jos osapuolet eivät kuitenkaan ole erikseen sopimusehdoilla sopineet jostain seikasta, tulee kyseisen seikan osalta sovellettavaksi tahdonvaltainen lainsäädäntö. Elintarvikeketjussa vaihdannan kohteena olevien fyysisten hyödykkeiden osalta se on kauppalaki (355/1987). Toisin sanoen tilanteessa, jossa sopijaosapuolet käyvät kauppaa määrittämättä sen tarkemmin sopimusehtoja, tulee asianosaisten välisen sopimuksen ehtoina sovellettaviksi kauppalain säännökset.

Kirjallisen sopimuksen etuna on, että se lisää sopimussuhteen selvyyttä ja varmuutta. Kun sopijaosapuolet laativat kirjallisen sopimuksen, ne harkitsevat sopimuksen sisältöä ja merkitystä yksityiskohtaisemmin suulliseen sopimukseen verrattuna. Lisäksi kirjallisen sopimuksen etuna on, että siitä syntyy vähemmän erimielisyyksiä. Jos sopimussuhteesta kuitenkin syntyy erimielisyyksiä, kirjallisen sopimuksen sisältö on suullista sopimusta helpommin selvitettävissä. Toisaalta on mahdollista, että sopimuksen kirjallisuusvaatimus on omiaan kankeuttamaan sopimuksentekoa. Lautakunta korostaa, että vaikka sopimusta ei olisi syystä tai toisesta laadittu kirjallisesti, sopimus on silti pätevä.

Lautakunta toteaa myös, että alan käytäntöjä selvittäessä on käynyt ilmi, että kauppaa käytäessä välillä jätetään tietoisesti määrittämättä kaupankäynnin ehdot. Tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että ostaja, usein sopimussuhteen vahvempi osapuoli, ehdottaa myyjälle omia vakioehtojaan, mutta myyjä ei halua sitoutua niihin ja toisaalta ostaja ei halua poiketa vakioehdoistaan. Tällöin saatetaan päätyä siihen, että kauppaa ryhdytään kuitenkin käymään, mutta sopimussuhteeseen sovellettavat sopimusehdot jäävät epäselviksi. Tässäkin tilanteessa soijapuolten välinen sopimus on sinänsä pätevä ja mahdollisessa erimielisyystilanteessa sopimuksen sisältö ratkaistaan sopimuksen



tulkinnalla. Lautakunta kuitenkin toteaa, että tällainen menettely on epätoivottava ja lähtökohtaisesti sopimussuhteessa vahvemman osapuolen tulisi huolehtia siitä, että sopimussuhteeseen sovellettavat sopimusehdot ovat selkeät ja yksiselitteiset.

Hyvän kauppataivan periaatteiden erityisten periaatteiden 1 kohdan mukaan ”--Sopimuksessa on mainittava ainakin sopimuksen voimassaoloaika, sopijaosapuolten oikeudet ja velvollisuudet, hinnoittelu, maksu- ja toimitusehdot sekä irtisanomisaika ja -ehdot.” Lautakunta toteaa, että tämän lisäksi sopimuksessa tulee määritellä kaupan kohteena oleva tuote, sen hinta, määrä, laatu, pakkaus, kuljetusyksikkö ja päiväysmerkinnät. Lisäksi sopimusta tehtäessä sopijaosapuolten on huolehdittava siitä, että vastapuoli saa tarvitsemansa tiedot.

Elintarvikeketjun kauppataivalautakunta suosittelee, että elintarvikeketjun sopimussuhteissa lähtökohtana tulee olla kirjallinen sopimus. Etenkin silloin, kun sopijaosapuolten välillä on ajallisesti pitkä liikesuhde, hyvä kauppataiva edellyttää, että heidän välillään laaditaan kirjallinen sopimus. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vahvemman sopijaosapuolen on huolehdittava siitä, että sopimus laaditaan kirjallisesti.

Poikkeustilanteissa sopimus voidaan aluksi sopia suullisesti. Tällöin hyvään kauppataivaan kuitenkin kuuluu, että sopijaosapuolet puolin ja toisin vahvistavat sähköpostitse suullisesti sopimansa, jolloin sopimus saa kirjallisen muodon. Sopimus voi siis olla kirjallinen, vaikka siinä ei olisi allekirjoitusta.

### *Sopimuksen muuttaminen*

Elintarvikeketjun kauppataivalautakunta korostaa, että sopimus on koko arvoketjun perusta. Kun sopimus on tehty, sitä ei saa yksipuolisesti muuttaa. Sopijaosapuolilla on oikeus luottaa siihen, ettei sopimusehtoja yksipuolisesti heikennetä toisen vahingoksi. Esimerkkinä hyvän kauppataivan vastaisesta käytännöstä lautakunta mainitsee menettelyn, jossa tavaran ostaja pyytää myyjää hakemaan tuotteen takaisin, koska ostaja ei ole saanut niitä kaupaksi tai jossa ostaja ilmoittaa yksipuolisesti maksavansa tuotteen heikon menekin vuoksi siitä vähemmän kuin on alun perin sovittu.

Sopimusta voi muuttaa jälkikäteen, mutta se edellyttää, että molemmat sopijakumppanit hyväksyvät muutoksen. Sopimuksen jälkikäteinen muuttaminen voi sinällään olla tarpeellista nykypäivän



dynaamisessa toimintaympäristössä olosuhteiden muuttuessa. Hyvä kauppatapa kuitenkin edellyttää, että se sopijaosapuoli, jolla on vahvempi neuvotteluasema, ei voi määrätä yksipuolisesti, miten sopimusta muutetaan.

Sopimusehdoilla sopijakumppanit jakavat liikesuhteeseen liittyvän kaupallisen riskin. Kun sopimus on tehty, sopijaosapuolen on voitava rakentaa oma liiketoimintansa sen mukaan ja voitava luottaa siihen, ettei riskinjakoa jälkikäteen yksipuolisesti muuteta. Tästä syystä sopimuksessa tulee erikseen määritellä esimerkiksi ne tilanteet, joissa tavara voidaan palauttaa takaisin myyjälle (kaupan purku) ja niitä koskevat menettelyt sekä niitä koskevat menettelyt ja aikataulut, joilla hintaa voidaan jälkikäteen tarkistaa.

Tällaiset sopimusehdot koskien sopimuksen jälkikäteistä muuttamista ovat lähtökohtaisesti sallittuja, mutta lautakunta huomauttaa, että Suomen sopimusoikeudessa vallitsee kohtuusperiaate. Jos tällaiset sopimuksen jälkikäteistä muuttamista koskevat ehdot ovat epätasapainossa siten, että ne ovat selvästi neuvotteluvoimaltaan vahvempaa sopijaosapuolta suosivia, saattaa sopimus muodostua kohtuuttomaksi. Tällöin sopimusta voidaan jälkikäteen kohtuullistaa sopimusoikeudellisen sovittelunormiston nojalla.

Lisäksi lautakunta toteaa, että kirjallisen sopimuksen muuttaminen on mahdollista myös suullisesti, mutta tällainen sopimuksen muuttaminen on altis erimielisyyksille. Siksi lautakunta suosittaa, että muutokset sopimukseen tehtäisiin aina kirjallisesti tai ainakin vahvistettaisiin kirjallisesti mahdollisimman nopeasti jälkikäteen esimerkiksi sähköpostilla.

Lautakunta suosittaa, että elintarvikeketjun toimijat kiinnittävät huomiota siihen, ettei sopimuksia muuteta yksipuolisesti.

Asian käsittelyyn ovat osallistuneet elintarvikeketjun kauppatapalautakunnan puheenjohtaja professori Kari Hoppu ja jäsenet markkinaoikeustuomari Olli Wikberg, professori Niklas Bruun, insinööri Ilkka Mäkelä, toimitusjohtaja Gun Marit Nieminen ja toimitusjohtaja Hannu Pellinen.

Kari Hoppu  
puheenjohtaja

Paula Paloranta  
sihteeri